

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 21 maj 1928 kl. 1 e. m.

*Sammanfatt stats- och första lagutskotts utlåtande i anledning av
Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2 och 3 §§ i lagen den 26 maj 1909 om
Kungl. Maj:ts regeringsrätt m. m.*

Genom en den 20 mars 1928 dagtecknad proposition, nr 232, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

**om ändrad lydelse av 1, 2 och 3 §§ i lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3)
om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.**

Häri genom förordnas, att 1, 2 och 3 §§ i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skola, 1 och 2 §§ i nedan angivna delar, hava följande ändrade lydelse:

1 §.

Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall intill utgången av år 1934 utgöras av nio regeringsråd. Därefter skall antalet regeringsråd, i den mån sådant i följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till sju. En av regeringsrättens lagfarna ledamöter skall, enligt vad därom är särskilt stadgat, tjänstgöra i lagrådet.

Med iakttagande — — — — fördela tjänstgöringsskyldigheten.

2 §.

Besvär, som jämlikt författningarna må hos Konungen fullföljas i statsdepartementen, skola, med de undantag, varom nedan i denna paragraf och i 3 § sägs, tillhöra regeringsrättens upptagande och avgörande i följande mål:

2:o) mål om beslut av landsting, av kommun, annan menighet eller deras representationer, så framt ej klagan föres över Konungens befallningshavandes beslut i anledning av sökt fastställelse å beslut, varom förmäles i 14 § 1. lagen om polisväsendet i riket, eller ock målet angår skolväsendets ordnande;

mål om nybyggnad, inredning eller reparation av allmän byggnad, som av menighet skall byggas och underhållas, om stället för sådan byggnads uppförande;

mål angående fattigvården, så framt ej klagan rörer Konungens befallningshavandes beslut i fråga om skyldighet för fattigvårdssamhälle att hava egen fattigvårdsanstalt eller del i sådan;

mål angående samhällets barnavård;

mål om barnavårdsnämnds beslut i fråga, som avses i lagen om barn utom äktenskap;

mål angående allmän pensionsförsäkring;

13:o) mål om Konungens befallningshavandes beslut rörande förordnande till vägdelning, till syn rörande dikning, vattenavledning eller flottning eller till annan dylik förrättning;

mål om förordnanden till lantmåteriförrättningar, om lantmätares avstängande från rätt till nya förordnanden;

15:o) mål om kyrkobokföring, lysning eller annat kungörande till äktenskap, utfärdande av äktenskapscertifikat, företagande av vigsel;

3 §.

Därest i mål, som enligt 2:o) av 2 § tillhör regeringsrättens upptagande, klagan rörer myndighets beslut i anledning av sökt fastställelse å landstings, menighets eller dess representations beslut, eller mål, som i andra stycket av samma punkt sägs, angår skolväsendets ordnande, skall regeringsrätten, med eget utlåtande, överlämna målet till avgörande av Konungen i statsrådet.

Samma lag vare, där besvärsmål angår flera ämnen, av vilka något, men ej alla tillhöra regeringsrättens upptagande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1928.

Nämnda proposition hade hänvisats till första lagutskottet. Efter överenskommelse mellan statsutskottet och första lagutskottet har propositionen behandlats av sammansatt utskott.

Ett bifall till ovannämnda proposition förutsätter givetvis ökade anslag dels till regeringsrätten, dels ock till vissa departement för beredande av erforderlig förstärkning av arbetskrafterna å samma departements byråer för regeringsrättsärenden.

Sålunda har Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till årets riksdag föreslagit riksdagen, *dels* under andra huvudtiteln, punkt 5, att i avbidan å särskild proposition i ämnet i riksstaten beräkna ordinarie förslagsanslaget till regeringsrätten till 195,500 kronor, *dels* under femte huvudtiteln, punkt 1, att godkänna följande av vederbörande departementschef förordade förslag till ordinarie avlöningsstat för socialdepartementet, att tillämpas från och med budgetåret 1928—1929:

Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor	175,200
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i>	»	45,200
Ersättning till sakkunniga biträden åt statens inspektör för fattigvård och barnavård	»	6,000
	Summa kronor	226,400,

ävensom höja det ordinarie förslagsanslaget till departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, nu 232,000 kronor, med 13,500 kronor till 245,500 kronor, *dels* under sjätte huvudtiteln, punkt 1, att i avbidan på den proposition, som kunde komma att avlåtas i ämnet, beräkna en höjning av det ordinarie förslagsanslaget till kommunikationsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, nu 177,000 kronor, med 13,500 kronor till 190,500 kronor, *dels ock* under sjunde huvudtiteln, punkt 1, att i avbidan på särskild proposition i ämnet i riksstaten beräkna ordinarie förslagsanslaget till finansdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli till 243,500 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen

dels i en den 20 mars 1928 dagtecknad proposition, nr 233, att *dels* godkänna följande ordinarie stat för regeringsrätten, att tillämpas från och med den 1 juli 1928:

S t a t.

		Lön
1 regeringsråd	kronor	21,000
8 »	»	168,000
Avlöningar till övriga ordinarie befattningshavare, <i>förslagsanslag</i>	»	6,500
	Summa förslagsanslag kronor	195,500;

dels ock höja det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till regeringsrätten från dess nuvarande belopp kronor 153,500 med 42,000 kronor till » 195,500;

dels i en den 20 mars 1928 dagtecknad proposition, nr 209, att höja det ordinarie förslagsanslaget till kommunikationsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli

nu	kronor	177,000
med	»	13,500
till	»	190,500;

dels ock i en den 20 mars 1928 dagtecknad proposition, nr 234, att *dels* godkänna följande stater för finansdepartementet, att tillämpas från och med den 1 juli 1928:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 174,800
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsanslag	» 39,500
Avlöande av tre extra föredragande hos regeringsrätten, förslagsanslag	» 28,700
	Förslagsanslag kronor 243,000.

B. Övergångsstat.

Avlöningar, förslagsanslag	kronor 500;
dels ock höja det ordinarie förslagsanslaget till departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli	
nu	kronor 227,900
med	» 15,600
till	» 243,500.

Samtliga dessa framställningar hava av statsutskottet hänskjutits till behandling av detta utskott.

Utskottet har i ett sammanhang förehaft de till detsamma hänvisade propositionerna jämte följande i anledning därav inom första kammaren väckta motioner, nämligen

nr 311 av herr *Schlyter* med förslag till ändringar i 1 § av Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse av vissa §§ i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt av den innebörd, i motionen närmare angives;

nr 312 av herr *Schlyter* med hemställan, att de av den i nyssberörda motion föreslagna lagändringen föranledda jämkningarna ej blott i anslaget till regeringsrätten utan även i anslagen till de olika departementens avdelningar av Kungl. Maj:ts kansli måtte vidtagas efter inom vederbörande utskott verkställd utredning; och

nr 307 av herr *Boman* med hemställan, att riksdagen måtte besluta, att vid bifall helt eller delvis till Kungl. Maj:ts proposition nr 233 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till ytterligare åtgärder, som kunna vidtagas för ernående av en snabbare behandling av ärenden, särskilt skatteärenden, i regeringsrätten.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för de framlagda propositionerna ävensom för de i ämnet väckta motionerna, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionerna och motionerna.

Propositionen nr 232.

I propositionen nr 232 erinrar vederbörande departementschef till en början, hurusom frågan om arbetsförhållandena i regeringsrätten tidigare varit föremål för övervägande. Sålunda förordnades genom kungörelsen den 12 december 1924, nr 528, att besvär, som enligt dittills gällande bestämmelser kunnat hos Kungl. Maj:t fullföljas i statsdepartementen och i följd härav prövats av regeringsrätten, skulle i stället fullföljas till och avgöras i kammarrätten be-

träffande vissa mål om avlöningsförmåner, mål om resekostnads- och trakta-
mentsersättning samt vissa mål om delaktighet i eller avgift till pensionsin-
rättning eller annan sådan anstalt eller kassa och om rätt till pension eller
dylik förmån. Vidare förordnades, att dylika mål ävensom i vissa på kammarrät-
tens prövning beroende anmärkningsmål, mål om avkortning och avskriv-
ning av allmänna medel eller av persedlar samt reskontreringsmål i allmänhet
icke skulle få från kammarrätten fullföljas. Ytterligare förordnades genom
kungörelse samma dag, nr 533, att mål om familjeunderstöd åt värnpliktiga
skulle, där besvär i dylika mål dittills prövats av regeringsrätten, i stället av-
göras i kammarrätten. Emellertid har — mot vad som antogs — någon minsk-
ning av betydelse i tillströmningen av mål till regeringsrätten icke inträtt efter
ikraftträdandet den 1 januari 1925 av nu berörda föreskrifter. Visserligen
inträffade under år 1925 en ringa tillbakagång i antalet inkommande mål, men
redan år 1926 framträdde åter tendens till stegring. Ytterligare åtgärder vi-
sade sig därför erforderliga. Man inriktade sig därvid dels på åtgärder ägna-
de att minska tillströmningen av mål, dels ock på åtgärder, som skulle möjlig-
göra, att ett större antal mål per år bleve föredragna till avgörande. Förslag i
nämnda hänseende förelades 1926 års riksdag och vunno i huvudsak riksdagens
godkännande. Sålunda upphörde genom lag den 5 mars 1926 regeringsrättens
obligatoriska hörande över ansökningar i fideikommissärenden. I syfte att be-
fordra en snabbare handläggning av målen i regeringsrätten genomfördes vi-
dare vissa bestämmelser för åstadkommande av en förbättrad föredragning.
För att säkerställa tillgång till fullt kvalificerade föredragande vidtogs så-
dan ändring i 5 § regeringsrättslagen, att Kungl. Maj:t vid förordnande av
föredragande i regeringsrätten icke vidare skulle vara i sitt val bunden vid
ämbets- eller tjänstemän inom visst departement. För beredande av nödiga av-
löningsmedel till bestridande av föredragningen och eventuellt annat mera kva-
lificerat arbete uppfördes i staten för vissa departement särskilda ordinarie
tjänster.

Emellertid hava ej heller de år 1926 beslutade åtgärderna visat sig tillräck-
liga för balansens nedbringande till normal omfattning.

Av en i propositionen intagen tablå framgår, att antalet inkomna, under året
avgjorda eller eljest handlagda samt vid årets utgång balanserade mål under
perioden 1921—1927 ställt sig på följande sätt:

Mål.	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927
Under året inkomna	2,423	2,455	2,648	2,545	2,420	2,582	2,590
Under året avgjorda eller eljest handlagda	2,202	2,061	1,935	1,912	1,880	2,103	2,702
Vid årets utgång balanserade	1,839	2,233	2,946	3,579	4,119	4,650	4,538

Departementschefen erinrar vidare därom, att genom vissa bestämmelser i
förordningen den 27 juni 1927, nr 311, om taxeringsmyndigheter och förfaran-
det vid allmän fastighetstaxering år 1928 samt i förordningen samma dag,
nr 310, om fastighetstaxering år 1929 talan mot kammarrättens utslag i mål
om fastighetstaxering för åren 1928 och 1929 numera endast i vissa fall må
anföras i regeringsrätten, varigenom en icke obetydlig avlastning av dylika
mål från regeringsrätten i sinom tid kommer att vinnas.

Med hänsyn till den i regeringsrätten befintliga arbetsbalansen har det emellertid ansetts oundgängligt att till förnyat övervägande upptaga frågan om balansens nedbringande. Regeringsrättens ledamöter hava uti en till departementschefen överlämnad promemoria ifrågasatt, dels huruvida icke avgörandet i sista instans av vissa ytterligare grupper av mål lämpligen skulle kunna överflyttas från regeringsrätten till annan myndighet, dels huruvida icke tillströmningen till regeringsrätten av beskattningsmål, vilka utgöra huvudparten av de på denna domstols prövning beroende målen, kunde minskas genom införande av fullföljdsavgifter eller vidtagande av andra liknande åtgärder, dels ock huruvida icke ökning av antalet regeringsråd borde ske.

Såsom av det föreliggande lagförslaget närmare framgår föreslås nu, att ytterligare vissa mindre grupper av mål skola göras till föremål för överflyttning till annan myndighet. De grupper av mål, från vilkas handläggning regeringsrätten alltså skulle befrias, utgöras av dels vissa fattigvårdsmål, dels mål om antagande av släktnamn, dels vissa s. k. underställningsmål, dels mål om förordnande till lantmåteriförrättningar och om lantmätares avstängande från rätt till nya förordnanden, dels ock mål om ersättning till polisman samt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet för vissa utgifter i tjänsten.

Departementschefen anser det slutligen ytterligare kunna ifrågakomma att göra kammarrätten till sista instans i mål angående virkestaxering, men är denna fråga ännu föremål för utredning inom finansdepartementet.

Någon mera avsevärd lättnad i regeringsrättens arbetsbörda till följd av de sålunda föreslagna åtgärderna kan dock enligt departementschefens mening icke påräknas. Över huvud torde icke kunna förväntas, att de nu föreslagna åtgärderna i förening med den redan beslutade ändringen beträffande instansordningen för fastighetstaxeringsmålen förmå sträcka sina verkningar längre än att de komma att möjliggöra för regeringsrätten att med nuvarande antal där tjänstgörande ledamöter medhinna att årligen avgöra ungefär lika stort antal mål som dit inkommer. Någon säkerhet förefinnes emellertid ej för att ett dylikt resultat skall kunna ernås. Hittills vunnit erfarenhet utvisar, att tillströmningen av mål till regeringsrätten tenderar till successiv stegring. Anledningen härtill läser böra sökas i den fortgående utvecklingen på samhällslivets skilda områden samt härav föranledd ny eller förändrad lagstiftning. I synnerhet hava under senare år vidtagna förändringar i skattelagstiftningen orsakat en stark ökning av taxeringsmålen, vilka därjämte till ej ringa antal antagit en mera invecklad karaktär än tidigare varit fallet.

I propositionen redogöres vidare för resultatet av en inom finansdepartementet verkställd undersökning rörande möjligheten att, särskilt genom införandet av fullföljdsavgifter, begränsa tillströmningen av beskattningsmål till regeringsrätten. Av skäl, vilka i propositionen närmare beröras, har emellertid departementschefen icke ansett det möjligt att för närvarande vidtaga några dylika åtgärder.

Beträffande frågan, huruvida genom förändringar i själva arbets sättet i regeringsrätten ett större arbetsresultat skulle med nu tillgängliga arbetskrafter kunna ernås, anmärker departementschefen, att åtgärder redan vidtagits för

vinnande av en bättre förberedd och mera koncentrerad föredragning i regeringsrätten, samt att detta utan tvivel kraftigt medverkat till det förbättrade arbetsresultat, som det sist förflutna året utvisar. Något ytterligare står enligt departementschefens mening näppeligen att på denna väg ernå.

Av den i propositionen lämnade framställningen synes det departementschefen framgå, å ena sidan, att effektiva åtgärder till balansens avarbetande icke kunna ernås vare sig genom överflyttning av vissa grupper av mål från regeringsrätten till annan myndighet eller genom vidtagande av förändringar i avseende å arbetssättet i regeringsrätten, samt, å andra sidan, att trängande behov föreligger av ett snabbare avgörande av målen därstädes. Vid detta förhållande finner departementschefen annan utväg icke stå till buds än att åvägabringa en ökning av antalet inom regeringsrätten tjänstgörande ledamöter.

I detta sammanhang innehåller propositionen en utförlig redogörelse för lagrådets uppkomst och organisation, varjämte till behandling upptages frågan om regeringsrättens deltagande i laggranskningen. Av skäl, vilka närmare framgå av departementschefens utlåtande, har emellertid denne kommit till den slutsatsen, att någon ändring i fråga om lagrådets sammansättning icke nu bör vidtagas.

I fråga om det föreslagna utökandet av antalet ledamöter i regeringsrätten anför departementschefen: Såsom jag i det föregående framhållit, synes någon tvekan icke böra råda därom att, för nedbringande inom rimlig tid av den i regeringsrätten förefintliga balansen, en ökning av antalet i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter måste vidtagas. Av utredningen framgår, att en ökning av antalet ledamöter från sex till sju och från sju till åtta i vardera fallet skulle betyda omkring 250 avgjorda mål mer per år, och att en ökning från åtta till nio ledamöter innebure en stegring av antalet avgjorda mål med ytterligare åtminstone 300. I samtliga dessa fall förutsattes full tjänstgöring året om för samtliga ledamöter.

Regeringsrättens flesta ledamöter hava uttalat, att regeringsrätten med sex ledamöter kunna antagas avgöra omkring 2,400 mål per år. Emellertid har regeringsrätten under år 1927 med sex ledamöter avgjort 2,650 mål. Vidare hava regeringsrättens flesta ledamöter anført, att det icke funnes anledning antaga, att vid den tidpunkt, då balansen avarbetats, regeringsrättens årliga arbetsprestation skulle bliva väsentligt mindre än omkring 2,650 mål samt att, därest icke regeringsrättens arbetsbörda avsevärt ökades genom ny lagstiftning, balansen därefter med sex ständigt arbetande ledamöter skulle kunna hållas nere vid normalt antal mål. På grund härav synes talet 2,400 såsom uttryck för vad regeringsrätten med sex ledamöter kan antagas i medeltal årligen medhinna vara väl lågt. Man torde vara berättigad räkna med omkring 2,500 mål såsom årligt medeltal.

Under de fyra sist förflutna åren hava till regeringsrätten inkommit i medeltal 2,600 mål per år. Visserligen möta vanskligheter vid försök att beräkna den årliga tillströmningen av mål för framtiden. Man måste härvid, såsom jag förut framhållit, taga i beräkning möjligheten av en viss successiv

stegring. Emellertid hava vissa redan beslutade åtgärder för avskärande av mål från fullföljd till regeringsrätten ännu icke trätt i kraft. Under beaktande härav, och, därest av mig i det föregående förordade åtgärder för avskärande av ytterligare vissa grupper av mål från handläggning i regeringsrätten bliva genomförda, torde dock kunna antagas, att någon minskning i tillströmningen av mål skall inträda. Med hänsyn härtill torde man för den närmaste framtiden ej behöva räkna med högre årligt medeltal å de inkommande målen än 2,500.

I betraktande härav kan ett tillskott till regeringsrättens arbetskrafter förväntas helt komma balansen till godo. Å denna skulle avarbetas med sju ledamöter 250 mål, med åtta ledamöter 500 mål och med nio ledamöter 800 mål per år. Under nu angivna förhållanden skulle balansen alltså kunna antagas bliva avarbetad med sju ledamöter efter 14 år, med åtta ledamöter efter 7 år och med nio ledamöter efter $4\frac{2}{5}$ år.

Beträffande de förändringar i fråga om tjänstgöringsförhållandena i regeringsrätten, som betingas av en förändring i antalet där tjänstgörande ledamöter torde följande vara att framhålla.

Antingen de i regeringsrätten tjänstgörande ledamöternas antal kommer att utgöra åtta eller nio, bliver en utsträckning av de dagliga sessionstiderna nödvändig. Därest regeringsrätten består av åtta där tjänstgörande ledamöter, erfordras, för att varje ledamot skall per vecka erhålla ungefär lika lång tjänstgöring å ämbetsrummet som för närvarande är fallet, att regeringsrätten sammanträder 5 timmar tisdag, onsdag, torsdag och fredag. Därjämte skulle erfordras, att liksom nu någon tid under måndagen, vilken veckodag till huvudsaklig del tages i anspråk för justering av de under föregående vecka föredragna målen, anslås till föredragning av mål. För närvarande äger föredragning rum under $1\frac{1}{2}$ timme varje måndag.

Emellertid torde, därest den dagliga sessionstiden skall utsträckas till 5 timmar, bliva oundvikligt att indela sessionerna i två skift om vardera $2\frac{1}{2}$ timme. Att regelbundet åhöra föredragning under fem timmar per dag torde bliva allt för betungande. Det överstiger i varje fall vad som ansetts lämpligt såväl i kammarrätten som i de judiciella överinstanserna. I samtliga dessa domstolar utgör den dagliga sessionstiden fyra timmar och endast i undantagsfall inträffar det, att sammanträde pågår längre tid.

Med åtta i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter skulle på varje ledamot per vecka ankomma förutom måndagstjänstgöring fem sammanträden om vardera $2\frac{1}{2}$ timmar fördelade på fyra veckodagar. En sålunda anordnad tjänstgöring måste, även om den sammanlagda tjänstgöringstiden på ämbetsrummet för vecka icke bliver längre än den nuvarande, dock anses väsentligt mera betungande.

Ännu mera otillfredsställande gestalta sig förhållandena, därest i regeringsrätten skola tjänstgöra nio ledamöter.

De alternativ, som kunna komma i betraktande, äro därför enligt departementschefens mening antingen en ökning av antalet ledamöter så, att domstolen kan, vid bibehållande av nu gällande regler för domförhet, tjänstgöra

på två avdelningar, eller ock en ökning till högst åtta i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter.

Med hänsyn till önskvärdheten av att den förefintliga balansen måtte skyndsammast bliva avarbetad, vore visserligen det förstnämnda alternativet att föredraga. Med två avdelningar om vardera 5 ledamöter skulle balansen efter omkring 3 $\frac{1}{2}$ år hava nedbringats till normal omfattning. Emellertid är härvid att beakta förutom kostnadsfrågan ytterligare en omständighet, nämligen att den förstärkning av arbetskrafterna, som nu måste äga rum, bör erhålla allenast tillfällig karaktär. Såvitt nu kan beräknas, läser man kunna förvänta, att sedan balansen väl avarbetats, det skall bliva möjligt för regeringsrätten att med nuvarande antal där tjänstgörande ledamöter medhinna att årligen avgöra ungefär lika stort antal mål, som dit inkommer. Det måste emellertid antagas komma att möta svårigheter att vid den tidpunkt, då balansen för dylik händelse skulle vara avslutad, omedelbart nedbringa antalet i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter så långt som till sex.

Återstå alltså såsom med hänsyn till föreliggande omständigheter lämpliga utvägar en förstärkning av regeringsrätten i den omfattning att där komma att tjänstgöra sju eller åtta ledamöter. En förstärkning med blott en ledamot skulle emellertid bliva av allt för ringa betydelse för balansens avarbetande. I bästa fall skulle en dylik ökning av arbetskrafterna innebära, att balansen komme att nedbringas med 250 mål per år. En förstärkning med två i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter synes därför ofrånkomlig, därest balansen skall inom rimlig tid bringas att upphöra. Den i ärendet verkställda utredningen har sålunda lett mig till den slutsats, att antalet ledamöter i regeringsrätten bör ökas med två. Såsom redan i det föregående antytts, bör emellertid denna ökning erhålla allenast tillfällig karaktär.

Vid övervägande av det antal ledamöter, med vilket regeringsrätten nu bör ökas, torde i följd härav böra tillses, i den mån så kan ske, att vid den tidpunkt, då balansen nedgått till normal omfattning, antalet ledamöter i regeringsrätten må kunna nedbringas till vad som kan antagas motsvara behovet med hänsyn till antalet vid berörda tidpunkt per år inkommande mål.

Skyldighet att avgå med pension inträder för regeringsrättens äldste ledamot under augusti 1933, för ett regeringsråd under januari, för ett under juni och för ett under oktober 1935. Med hänsyn till den avgång, som sålunda kan beräknas bland de nuvarande regeringsråden, torde såsom tidpunkt, då balansen bör vara avarbetad, kunna fastställas utgången av maj månad 1935. Lämpligen torde dock den tidrymd, under vilken regeringsrätten skall bestå av nio ledamöter, böra i regeringsrättslagen angivas till utgången av år 1934 samt att antalet regeringsråd därefter skall, i den mån sådant i följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till sju. Balansens avarbetande skulle sålunda fördelas å en tid av sju år, under vilken tid balansen per år skulle nedbringas med 500 mål.

Herr *Schlyter* har i sin ovanberörda motion, nr 311, till en början erinrat om den av honom i första kammaren väckta motionen, nr 246, om sådan änd- *Herr Schlyters motion nr 311.*

rad lydelse av 21 § regeringsformen, att regeringsrättens medverkan vid laggranskningen komme att upphöra, ävensom påpekat, att då regeringsrådets tjänstgöring i lagrådet ej kunde upphöra förrän efter skedd grundlagsändring, den härav betingade ändringen i lagen om regeringsrätten ej kunde genomföras förrän under år 1929. Därest nämnda motion, nr 246, om ändrad lydelse av 21 § regeringsformen bifölles, kan enligt motionärens mening innevarande år allenast den ändring göras i första stycket av 1 § av förslaget till lag om ändrad lydelse av vissa §§ i lagen om regeringsrätten, att regeringsrätten säges skola intill utgången av år 1931 utgöras av tio regeringsråd. Skulle sistnämnda motion ej vinna riksdagens bifall, syntes redan i år lagen om regeringsrätten definitivt kunna ändras därhän, att regeringsrätten intill utgången av år 1931 skall utgöras av elva regeringsråd samt att därefter antalet regeringsråd, i den mån sådant i följd av inträffade ledigheter kan ske, skall nedbringas till åtta.

*Propositionen
nr 233.*

Kungl. Maj:ts proposition nr 233 är uteslutande föranledd av förslaget att höja antalet regeringsråd från sju till nio. Därest detta förslag vinner riksdagens bifall, erfordras från och med budgetåret 1928—1929 medel till avlönande av två nya regeringsråd med 21,000 kronor för varje, eller tillhoppa 42,000 kronor. Anslaget till regeringsrätten föreslås i enlighet härmed höjt från nu utgående 153,500 kronor till 195,500 kronor.

*Herr Boman
nr 307.*

Herr *Boman* har i sin motion, nr 307, i anledning av Kungl. Maj:ts ovan nämnda proposition angående anslag till regeringsrätten hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till de ytterligare åtgärder, som kunna vidtagas för ernående av en snabbare behandling av ärendena, särskilt skatteärenden, i regeringsrätten. Motionären har därvid föreslagit, att en avgift skulle kunna införas för rättigheten att fullfölja skattemål till regeringsrätten. Vidare har motionären ifrågasatt, att vederbörande kronoombuds rätt att i regeringsrätten fullfölja talan mot kammarrättens utslag skulle göras beroende av särskilt medgivande. Ytterligare föreslår motionären, att mål om införd varas hänförande till viss rubrik i tulltaxan måtte slutligt avgöras i generaltullstyrelsen. Slutligen ifrågasättes, huruvida sedan balansen nedbringats en minskning i remisserna skulle kunna medföra ett snabbare avgörande av inkomna skattemål.

*Anslag till
social-
departe-
mentet.*

Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 1, framlagda förslag angående fastställande av ny ordinarie avlöningsstat för socialdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli ävensom höjning av det ordinarie förslagsanslaget till departementet innebär, att en särskild arbetskraft med ställning såsom extra föredragande skulle anlitas för den föredragning i regeringsrätten av mål från socialdepartementet, som erfordrades för balansens avarbetning. Med hänsyn till den avsevärda balansen beträffande de till kommunikationsdepartementet hörande regeringsrättsmålen har det emellertid ansetts lämpligt, att den nya föredraganden i viss mindre om-

fattning finge biträda med viss föredragning jämväl för sistnämnda departements del. Då huvuddelen av vederbörandes föredragning komme att utgöras av besvärsmål, tillhörande socialdepartementets verksamhetsområde, har föredragandens avlöning synts böra uppföras å socialdepartementets stat. Föredragandens avlöning har enligt av riksdagen fixerade normer beräknats till 9,540 kronor, vilket belopp motsvarar avlöningen i näst högsta löneklassen — d. v. s. löneklassen 28 — i lönegraden B 26 enligt allmänna avlöningsreglementets löneplan.

Förutom till omnämnda extra föredragande böra emellertid enligt departementschefens mening medel för socialdepartementets del avses för avlöande av ytterligare ett extra kontorsbiträde samt en andre amanuens med halvtidstjänstgöring. Med avseende härå anför departementschefen: De starka beskrifningarna år 1926 i socialdepartementets personalbestånd föreslogos av Kungl. Maj:t under förutsättning, att decentralisering av ärenden till de centrala ämbetsverken skulle kunna äga rum i betydande omfattning. Riksdagen motsatte sig emellertid de viktigaste av de av Kungl. Maj:t ifrågasatta decentraliseringsåtgärderna, men detta oaktat vidtogos de föreslagna personalindragningarna. Detta har medfört, att svårigheter uppstått att medhinna det löpande arbetet. Därest den av mig nu ifrågasatta anordningen med föredragning i utsträckt omfattning i regeringsrätten genomföres, blir det omöjligt att låta anstå med förstärkning av arbetskrafterna i biträdes- och amanuensgraderna. De ifrågasatta nya tjänstemännens arbetskraft kommer emellertid även att i viss omfattning få tagas i anspråk å statssekreterarens avdelning, särskilt å departementets byrå för lagärenden, varest efter personalindragningarna någon amanuens eller något skrivbiträde icke funnits indelat. Avlöningarna ått nyssnämnda kontorsbiträde och amanuens lära böra beräknas till 2,052, respektive 1,944 kronor eller sammanlagt till 3,996 kronor. Lägges till sistnämnda belopp den förut omnämnda avlöningen till den extra föredraganden, 9,540 kronor, erhålles en summa av 13,536 kronor, med vilket belopp — efter avrundning till 13,500 kronor — det för innevarande budgetår beviljade anslagsbeloppet å 232,000 kronor torde böra höjas för nästa budgetår. Anslaget skulle alltså för sistnämnda tid upptagas till 245,500 kronor.

I statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln, punkt 1, anför vederbörande departementschef bland annat följande: Chefen för socialdepartementet hade i årets statsverksproposition hemställt om anslag till en extra föredragande i regeringsrätten för avarbetande av såväl socialdepartementets som kommunikationsdepartementets balans. För beredning av de mål, som av den extra föredraganden skulle föredragas från kommunikationsdepartementet, erfordrades biträde av tjänsteman inom detta departement. Arbetskrafterna inom departementet vore icke tillräckliga härför. Medel för kommunikationsdepartementets del borde därför avses för avlöande av ytterligare en andre amanuens med halvtidstjänstgöring ävensom ett ytterligare extra ordinarie kontorsbiträde. Avlöningarna ått berörda amanuens och kontorsbiträde beräknades till 1,944, respektive 2,052 kronor eller tillhopa 3,996 kronor. Emeller-

*Anslag till
kommunikations-
departementet.*

tid vore, såsom chefen för justitiedepartementet under andra huvudtiteln an-
fört, ökning av regeringsrådets antal ifrågasatt. Den ökade föredragning av
mål i regeringsrätten, som härav komme att möjliggöras, skulle medföra, att
den omförmälda extra föredraganden behöfve helt tagas i anspråk för social-
departementets regeringsrättsföredragning och att ytterligare en extra före-
dragande måste avses för kommunikationsdepartementet med ett arvode av
9,540 kronor.

I Kungl. Maj:ts proposition, nr 209, angående anslag till kommunikations-
departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli har härefter anslaget till
sagda departement beräknats i enlighet med i statsverkspropositionen angivna
grunder.

*Anslag till
finans-
departe-
mentet.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 234 angående anslag till finansdepartemen-
tets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli anför vederbörande departementschef
följande: Ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition, nr 232, skulle innebära, att,
vad finansdepartementet angår, dess för regeringsrättsarbetet erforderliga per-
sonal måste ökas med en extra föredragande, en amanuens med halvtidstjänst-
göring samt ett kontorsbiträde. Härav föranledda kostnader belöpa sig å (9,540
+ 1,944 + 2,052) 13,536 kronor eller i avrundat tal 13,600 kronor och skulle
till följd härav anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningsha-
vare m. m. höjas med (1,944 + 2,052) i runt tal 4,000 kronor till 37,500 kronor.
Till avlöande av tre extra föredragande hos regeringsrätten skulle krävas ett
förslagsanslag å (19,100 + 9,540) i avrundat tal 28,700 kronor.

Emellertid synes mig även av annan anledning en jämkning av anslags-
posten för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. böra vid-
tagas. Den däri ingående posten å högst 1,000 kronor för extra befattnings-
havare, tillfällig personal, renskrivning, övertidsersättningar m. m. har näm-
ligen visat sig alltför knappt tillmätt. Enbart kostnaderna för övertidsarbete
och renskrivning hava sålunda för budgetåret 1926/1927 uppgått i runt tal till
2,400 kronor. Kostnaderna härför hava till följd av postens otillräcklighet till
stor del måst bestridas av sjunde huvudtitelns anslag till extra utgifter. En
höjning av posten ifråga synes mig för den skull erforderlig. Särskilt den av-
sevärda balansen å regeringsrättsärenden kräver, att departementets med så-
dana ärenden sysselsatta arbetskrafter komma att, i likhet med vad fallet var
under det förflutna budgetåret och såsom under innevarande budgetår äger rum,
tagas i anspråk för arbete å övertid i större utsträckning än som vid tidpunk-
ten för postens bestämmande kunde förutses. Jag får därför förorda, att sagda
post måtte för nästkommande budgetår höjas till 3,000 kronor och att sålunda
anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. ökas
med ytterligare 2,000 kronor och alltså bestämmes till 39,500 kronor. Det er-
forderliga anslaget till departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli skul-
le alltså komma att uppgå till det i statsverkspropositionen beräknade beloppet,
243,500 kronor.

Då utskottet nu går att fatta ståndpunkt till de föreliggande förslagen, har utskottet för överskådlighetens skull uppdelat frågorna på sådant sätt, att först under I här nedan behandlas frågan om regeringsrättens organisation och i samband därmed stående spörsmål samt under II de frågor av ekonomisk art, som härav bliva en följd.

Utskottet.

I.

Frågan om regeringsrättens arbetsbalans och om åtgärders vidtagande för balansens nedbringande har redan flera år varit aktuell. Genom att överflytta vissa grupper av mål till kammarrätten och genom att göra kammarrätten till sista instans beträffande vissa andra mål har visserligen en icke oväsentlig minskning i tillströmningen av mål till regeringsrätten beräknats inträda, en minskning som emellertid än så länge icke hunnit göra sig fullt gällande. Hitintills har denna minskning helt uppvägs av ökad tillströmning av vissa andra grupper av mål. Genom förbättrade anordningar beträffande föredragningen i regeringsrätten har regeringsrättens arbetskapacitet under år 1927 avsevärt ökats. Icke heller genom dessa sistnämnda åtgärder har det emellertid varit möjligt att åstadkomma någon mera betydande minskning av arbetsbalansen.

Regeringsrättens organisation m. m.

I den föreliggande propositionen, nr 232, föreslås, att ytterligare vissa grupper av mål såsom vissa fattigvårdsmål, mål om antagande av släktnamn, vissa underställningsmål, mål om förordnande till lantmåteriförrättning samt mål om ersättning för vissa utgifter i tjänsten m. m. skulle överflyttas till annan myndighets prövning. Mot vad sålunda föreslagits har utskottet icke funnit anledning till erinran. De föreslagna ändringarna synas utskottet böra, på sätt föreslagits, träda i kraft den 1 juli 1928. Såsom i propositionen anföres kan dock någon mera avsevärd lättnad i regeringsrättens arbetsbörda icke härigenom förväntas.

En åtgärd, som skulle vara ägnad att synnerligen kraftigt beskära tillströmningen av mål till regeringsrätten, vore givetvis införandet av vissa fullföljdsavgifter. Särskilt torde det kunna antagas, att beskattningens antal härigenom skulle starkt minskas. Att staten skulle uppställa krav på utbetalande av vissa avgifter för att tillåta prövning av det allmännas skatteanspråk eller för att täcka statens kostnader för prövningen, synes emellertid utskottet så föga tilltalande, att utskottet lika litet som departementschefen ansett sig böra förordna en dylik åtgärd.

Utskottet har emellertid i detta sammanhang ansett det starkt kunna sättas i fråga, huruvida den organisationsform, regeringsrätten vid sin tillkomst erhö, och de former för regeringsrättens arbete, som därvid fastslogos eller sedermera inom densamma vunnit tillämpning, verkligen varit i alla hänseenden ändamålsenliga. Enligt § 22 regeringsformen prövas och avgöras mål i regeringsrätten av fem ledamöter; så ock av fyra, där tre av dem äro ense om slutet. Ät regeringsrättens arbete har, särskilt vad de smärre och enklare målen beträffar, härigenom förlänats en tyngd, som knappast synes vara till fromma för ernående av ett snabbt och effektivt arbetsresultat. En ändring av reg-

lerna för regeringsrättens domförhet därhän, att regeringsrätten i allmänhet bleve domför med ett mindre antal ledamöter än vad för närvarande är fallet, borde enligt utskottets mening kunna genomföras utan risk för rättssäkerheten på detta område. Det synes utskottet vidare kunna sättas ifråga, huruvida icke, därest regeringsrätten organiseras i närmare anslutning till Kungl. Maj:ts kansli, en avsevärd förenkling skulle vara möjlig beträffande såväl föredragningen inom regeringsrätten som själva regeringsrättens arbetssätt. Att nu närmare fatta ståndpunkt till dessa olika spørsmål låter sig emellertid knappast göra utan en föregående utredning, i vilken frågan om regeringsrättens organisation upptages till behandling i hela dess vidd. Härtill kommer, att en reform på detta område, på sätt ovan antytts, förutsätter en ändring i grundlagen. Till följd härav torde någon mera genomgripande förändring i regeringsrättens nuvarande organisation och arbetssätt icke vara möjlig förrän tidigast under år 1933.

Då det med hänsyn till de provisoriska åtgärder, vilka utskottet i det följande ärnar föreslå, synes vara av särskild betydelse, att denna fråga i god tid före provisorietidens utgång underställes riksdagens prövning, föreslår utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en allsidig utredning rörande regeringsrättens organisation och arbetssätt, samt att denna utredning måtte föreligga i så god tid, att de förslag i ämnet, vartill utredningen må giva anledning, kunna föreläggas senast 1931 års riksdag.

Även om nu ytterligare vissa grupper av mål överflyttas från regeringsrätten till annan myndighet samt framdeles frågan om ändrad organisation av regeringsrätten kan finna sin lösning, återstår spørsmålet huru den nuvarande arbetsbalansen skall kunna nedbringas. För ernående av detta syfte torde ingen annan utväg stå till buds än att provisoriskt öka antalet ledamöter i regeringsrätten.

Vid övervägandet av frågan angående det antal ledamöter, varmed regeringsrätten lämpligen bör utökas för att den förefintliga balansen skall kunna avarbetas, synas för närvarande huvudsakligen två utvägar stå öppna, antingen att, på sätt av Kungl. Maj:t föreslagits, regeringsrätten fortfarande arbetar på en avdelning men med antalet ledamöter höjt från sju till nio, eller att, på sätt herr Schlyter föreslagit, regeringsrätten arbetar på två avdelningar, därvid ledamotsantalet föreslås höjt till elva eller eventuellt tio.

Departementschefen beräknar det antal mål, som årligen kan bliva avgjort i regeringsrätten, till 2,500 eller ungefärligen motsvarande det beräknade antalet inkommande mål, vadan det föreslagna tillskottet till regeringsrättens arbetskrafter kan förväntas helt komma balansen till godo. Den av departementschefen förordade anordningen skulle, då en ledamot liksom hittills är avsedd att tjänstgöra i lagrådet, innebära, att antalet ledamöter i domstolen komme att utgöra åtta och ledamöternas tjänstgöringstid å ämbetsrummet de dagar, föredragning pågår, ökas från fyra till fem timmar, därvid ledamöterna förutsattes komma att arbeta i vissa skift. Antalet avgjorda mål beräknas härigenom kunna ökas med omkring 500 per år, vadan så att säga

normal balans skulle vara uppnådd efter en tid av omkring sju år. För en dylik anordning och mot förslaget att öka ledamöternas antal därhän, att regeringsrätten kunde arbeta på två avdelningar, ha ansetts tala svårigheterna att vid den tidpunkt, då balansen vore avarbetad, omedelbart nedbringa antalet i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter så långt som till sex. Därtill kommer, att skyldighet att avgå med pension inträder för regeringsrättens äldste ledamot under augusti 1933 samt för tre ledamöter under år 1935, eller alltså vid ungefärligen den tidpunkt, då balansen skulle vara nedbringad till normal omfattning.

Den av departementschefen förordade anordningen har utskottet vid en mera ingående omprövning av ifrågavarande angelägenhet icke funnit vara ägnad att på ett tillfredsställande sätt lösa spörsmålet om balansens snara avarbetande. Regeringsrättens balans utgjorde vid 1927 års utgång 4,538 mål. I denna summa ingå mål tillhörande finansdepartementets föredragning till ett antal av 2,946. Det torde icke här behöva närmare utvecklas, vilka olägenheter det medför för den skattedragande allmänheten att, såsom nu är fallet, i årtal få vänta på beskattningsmålens avgörande i högsta instans. Även om rättelse vinnes i regeringsrätten och oriktigt utkrävda skattebelopp jämte ränta därå restitueras, kan under den långa väntetiden allvarlig skada hava tillfogats den enskilde. Även beträffande ett stort antal kommunala mål gäller det, att ett snabbt avgörande av desamma kan vara av största betydelse för de menigheter, som därav beröras. Det måste därför be-tecknas som ett allmänt intresse av största vikt, att den nuvarande stora arbetsbalansen i regeringsrätten snarast möjligt avarbetas.

En utökning av regeringsrättsledamöternas antal så, att regeringsrätten kunde arbeta på två avdelningar om vardera fem ledamöter, skulle enligt de beräkningar, som framlagts i propositionen, innebära, att samma balans, som enligt departementschefens förslag först efter en tid av sju år beräknades vara nedbringad till normala proportioner, skulle vara avarbetad efter omkring $3\frac{1}{2}$ år. Redan med hänsyn till vanskligheten att ställa frågan om balansens nedbringande på så lång sikt, som Kungl. Maj:ts förslag innebär, synes ett snabbare förfarande obetingat vara att förorda. Härtill kommer, att en uppdelning av regeringsrätten på två avdelningar enligt utskottets mening innebär långt starkare garantier för att en verklig vinst ernås beträffande arbetsresultatet än den av departementschefen förordade anordningen. Utskottet vill med styrka framhålla, att vilken väg, som än väljes, de åtgärder, som kunna komma att vidtagas, obetingat måste vara att anse såsom ett provisorium. Denna anordningens tillfälliga karaktär synes utskottet än ytterligare framhåvas, därest övergångstiden till normala förhållanden göres så kort som möjligt.

Ur kostnadssynpunkt torde de båda alternativen vara jämställda. De totala utgifterna för två nya regeringsråd och balansens avarbetande på 7 år eller för fyra nya regeringsråd och balansens avarbetande på $3\frac{1}{2}$ år torde med hänsyn till det i båda fallen ökade behovet av föredragande och extra arbetskrafter

inom departementen ställa sig ungefär lika. Skillnaden synes endast bestå däri, att i det senare fallet kostnaderna fördelas inom en kortare tidrymd.

Vad slutligen angår svårigheterna att vid den tidpunkt, då balansen är avarbetad, nedbringa regeringsrättsledamöternas antal till vad som då må finnas erforderligt, kan utskottet icke finna, att härutinnan skulle behöva föreligga något avgörande hinder för en organisation av regeringsrätten på två avdelningar. Utskottet förutsätter nämligen, att Kungl. Maj:t vid utsendet av nya regeringsråd skall beakta den provisoriska karaktären av de föreslagna åtgärderna och förty låta sig angeläget vara att vidtaga sådana anordningar, som underlätta provisoriets avvecklande.

Med stöd av vad sålunda anförts anser sig utskottet böra i princip tillstyrka en ökning av regeringsrättsledamöternas antal därhän, att regeringsrätten kommer att arbeta på två avdelningar om vardera fem ledamöter.

Återstår då frågan om regeringsrättens deltagande i laggranskningen. Med avseende härå får utskottet åberopa konstitutionsutskottets utlåtande nr 23, varigenom konstitutionsutskottet avstyrkt herr Schlyters motion nr 246 om ändrad lydelse av § 21 regeringsformen. Med hänsyn härtill finner utskottet sig sakna anledning att här ytterligare ingå på denna fråga. I den mån detta spörsmål kan förtjäna ytterligare omprövning, torde denna böra äga rum i samband med den allsidiga utredning rörande regeringsrättens organisation och arbetssätt, som här ovan av utskottet föreslagits. Utskottet anser därför, att antalet ledamöter i regeringsrätten bör bestämmas till elva, av vilka en skall tjänstgöra i lagrådet.

Departementschefen har föreslagit, att den av honom förordade organisationen av regeringsrätten skulle träda i kraft från och med början av budgetåret 1928—1929. Då utskottet nu föreslagit en ytterligare utökning av regeringsrättsledamöternas antal, torde enligt utskottets mening vissa svårigheter uppkomma att redan från och med början av nästa budgetår vinna anpassning efter de sålunda ändrade förhållandena. Ett uppskov med ikraftträdandet av de nya bestämmelserna till den 1 januari 1929 skulle därjämte medföra den fördelen, att de tidigare beräknade totalkostnaderna för regeringsrätten, föredragande m. m. under nästa budgetår icke skulle behöva nämnvärt överskridas. På grund härav finner sig utskottet böra tillstyrka, att den nya organisationen icke måtte träda i kraft förr än den 1 januari 1929.

För genomförande av utskottets förslag erfordras till en början vissa ändringar i 2 och 3 §§ i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, på sätt av Kungl. Maj:t föreslagits. Vad § 1 i samma lag beträffar, synas de bestämmelser, som vid bifall till utskottets förslag om utökning av antalet regeringsråd från sju till elva bliva erforderliga, lämpligast böra innefattas i en särskild lag av provisorisk karaktär. I denna lag torde böra meddelas föreskrift därom, att regeringsrätten, i den mån så med hänsyn till regeringsrådets antal lämpligen kan ske, skall arbeta på avdelningar. Därjämte torde böra föreskrivas, att vad om måls handläggning i vissa fall av Kungl. Maj:ts högsta domstol i dess helhet finnes föreskrivet i Kungl. Maj:ts stadga den 11 juni 1920 skall i tillämpliga delar gälla i fråga om regeringsrätten. I an-

slutning härtill har utskottet låtit utarbeta förslag till lag angående tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 232 samt herr Schlyters motion (I: 311),
dels antaga följande

F ö r s l a g

till

L a g

**om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ i lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3)
om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.**

Häri genom förordnas, att 2 och 3 §§ i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skola, 2 § i nedan angivna delar, hava följande ändrade lydelse:

2 §.

Besvär, som jämlikt författningarna må hos Konungen fullföljas i statsdepartementen, skola, med de undantag, varom nedan i denna paragraf och i 3 § sägs, tillhöra regeringsrättens upptagande och avgörande i följande mål:

2:o) mål om beslut av landsting, av kommun, annan menighet eller deras representationer, så framt ej klagan föres över Konungens befallningshavandes beslut i anledning av sökt fastställelse å beslut, varom förmåles i 14 § 1. lagen om polisväsendet i riket, eller ock målet angår skolväsendets ordnande;

mål om nybyggnad, inredning eller reparation av allmän byggnad, som av menighet skall byggas och underhållas, om stället för sådan byggnads uppförande;

mål angående fattigvården, så framt ej klagan rör Konungens befallningshavandes beslut i fråga om skyldighet för fattigvårdssamhälle att hava egen fattigvårdsanstalt eller del i sådan;

mål angående samhällets barnavård;

mål om barnavårdsnämnds beslut i fråga, som avses i lagen om barn utom äktenskap;

mål angående allmän pensionsförsäkring;

13:o) mål om Konungens befallningshavandes beslut rörande förordnande till vägdelsing, till syn rörande dikning, vattenavledning eller flottning eller till annan dylik förrättning;

mål om förordnanden till lantmäteriförrättningar, om lantmätarens avstängande från rätt till nya förordnanden;

15:o) mål om kyrkobokföring, lysning eller annat kungörande till äktenskap, utfärdande av äktenskapscertifikat, företagande av vigsel;

3 §.

Därest i mål, som enligt 2:o) av 2 § tillhör regeringsrättens upptagande, klagan rör myndighets beslut i anledning av sökt fastställelse å landstings, menighets eller dess representations beslut, eller mål, som i andra stycket av samma punkt sägs, angår skolväsendets ordnande, skall regeringsrätten, med eget utlåtande, överlämna målet till avgörande av Konungen i statsrådet.

Samma lag vare, där besvärsmål angår flera ämnen, av vilka något, men ej alla tillhöra regeringsrättens upptagande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1928.

dels antaga följande

Förslag

till

Lag

angående tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Kungl. Maj:t har med riksdagen förordnat, att i stället för vad som stadgas i 1 § av lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall från och med den 1 januari 1929 och intill dess regeringsrådets antal efter vad i denna lag sägs nedbragts till sju, gälla följande:

1 §.

Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall intill utgången av år 1931 utgöras av elva regeringsråd. Därefter skall antalet regeringsråd, i den mån sådant i följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till sju. En av regeringsrättens lagfarna ledamöter skall, enligt vad därom är särskilt stadgat, tjänstgöra i lagrådet.

2 §.

Regeringsrättens arbete skall fortgå minst fyrtio veckor om året.

3 §.

I den mån så med hänsyn till regeringsrådets antal lämpligen kan ske, skall regeringsrätten arbeta å avdelningar.

Regeringsrättens avdelningar äro lika behöriga att upptaga de till regeringsrättens handläggning hörande ärenden, vilkas fördelning endast beror av den ordning, vari de enligt gällande föreskrifter anmälas.

4 §.

Med iakttagande av vad ovan är föreskrivet äga de i regeringsrätten tjänstgörande regeringsråden sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten.

5 §.

Vad om måls handläggning i vissa fall av Kungl. Maj:ts högsta domstol i dess helhet finnes i stadgan den 11 juni 1920 föreskrivet skall i tillämpliga delar gälla i fråga om regeringsrätten.

dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en allsidig utredning rörande regeringsrättens organisation och arbetssätt, vilken utredning bör föreligga i så god tid, att de förslag i ämnet, vartill utredningen må giva anledning, kunna föreläggas senast 1931 års riksdag.

II.

Vid bifall till utskottets hemställan under I här ovan erfordras sådan ändring i regeringsrättens stat, att däri från och med den 1 januari 1929 uppföras fyra nya regeringsråd med en avlöning av 21,000 kronor till varje. För tiden den 1 januari—den 30 juni 1929 komma alltså kostnaderna för den föreslagna ökningen av regeringsrådets antal att belöpa sig till 42,000 kronor eller samma belopp, som i Kungl. Maj:ts proposition nr 233 beräknats till avlöning av två nya regeringsråd under hela budgetåret 1928—1929.

Anslag.

Den av utskottet föreslagna förstärkningen av regeringsrättens arbetskrafter kommer givetvis att för förra halvåret 1929 medföra ökat behov av arbetskrafter jämväl inom åtskilliga departement. Att nu i detalj fastställa arten och antalet av de ytterligare arbetskrafter, som vid bifall till utskottets förslag kunna bli erforderliga, låter sig emellertid knappast göra, förrän fördelningen av föredragningsturerna mellan de olika departementen under år 1929 blivit av regeringsrätten bestämd. Försiktigheten har därför synts utskottet bjuda, att för närvarande endast vissa belopp ställas till vederbörandes förfogande till täckande av kostnaderna för den ökade föredragningen i regeringsrätten. Utskottet förutsätter härvid, att sedan någon erfarenhet rörande dessa frågor vunnits, detaljerade förslag skola kunna föreläggas nästa års riksdag.

Utskottets förslag på denna punkt är upprättat med ledning av infortrade uppgifter från vederbörande departement. Med stöd av dessa uppgifter har utskottet verkställt en beräkning av de anslagsbelopp, som för de olika departementen skulle erfordras för att under tiden 1 januari—30 juni 1929 upprätthålla den ökade föredragningen i regeringsrätten. Inom justitie- och försvarsdepartementen föreligger, även vid bifall till utskottets förslag om ök-

ning av regeringsrådets antal, enligt vad utskottet inhämtat, icke något behov av ytterligare arbetskrafter för nu ifrågavarande ändamål.

Vad socialdepartementet beträffar, är följande att uppmärksamma. Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen, femte huvudtiteln, punkt 1, oberoende av det i Kungl. Maj:ts proposition nr 232 framlagda förslaget om höjning av antalet regeringsrättsledamöter från sju till nio, hemställt om sådan höjning av anslaget till socialdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, att redan från och med början av nästa budgetår i nämnda departement anställdes ytterligare en extra föredragande med skyldighet att i viss mindre omfattning biträda med föredragning av regeringsrättsmål för kommunikationsdepartementets del, en andre amanuens med halvtidstjänstgöring och ett extra kontorsbiträde. Anledningen härtill är den, att dessa båda departement på grund av den betydande arbetsbalansen fått antalet föredragningsdagar i regeringsrätten avsevärt utökat. Efter den 1 januari 1929 kan nu denna extra föredragande helt tagas i anspråk för socialdepartementets del. Detta departements behov av ökade arbetskrafter synes härigenom vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag härutinnan bliva behörigen tillgodosett jämväl under förra halvåret 1929. Utskottet, som i övrigt icke funnit anledning till anmärkning mot den här begärda anslagsförhöjningen, får därför tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Beträffande kommunikations-, finans-, ecklesiastik-, jordbruks- och handelsdepartementen har utskottet beräknat ökningen i kostnaderna för avlöning av föredragande, amanuenser och övriga biträden under tiden den 1 januari—den 30 juni 1929 till i runda tal,

inom kommunikationsdepartementet	kronor	6,750:—
» finans	»	26,000:—
» ecklesiastik	»	3,500:—
» jordbruks	»	3,500:—
» handels	»	3,500:—
	Summa kronor	43,250:—

Härvid är att märka, att Kungl. Maj:ts förslag i ämnet beträffande kommunikations- och finansdepartementen, så vitt nu är i fråga, innebär en kostnadsökning under budgetåret 1928—1929 av 27,100 kronor, varjämte beträffande ecklesiastik-, jordbruks- och handelsdepartementen det torde hava beräknats, att kostnaderna för eventuella extra föredragande m. m. skolat bestridas med extra utgiftsmedel.

Utskottet föreslår därför, att i fråga om kommunikations-, finans-, ecklesiastik- och handelsdepartementen här ovan beräknade belopp, respektive 6,750 kronor, 26,000 kronor, 3,500 kronor och 3,500 kronor, måtte till bestridande av kostnaderna för ökad föredragning i regeringsrätten såsom extra anslag uppföras under vederbörande huvudtitlar. Beträffande jordbruksdepartementet torde det ankomma på jordbruksutskottet att framlägga det förslag, vartill detta utskott må finna omständigheterna föranleda.

Slutligen vill utskottet, med hänsyn till den mera approximativa beskaffenheten av ovanstående kalkyler, framhålla, att Kungl. Maj:t, därest förhållandena så skulle nödvändiggöra, icke läser finna sig förhindrad att av omhändertagande medel — exempelvis anslagen till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. eller extra utgifter — bestrida de ytterligare utgifter, som för ifrågasvarande föredragning prövas oundgängligen nödvändiga.

I propositionen nr 234 angående anslag till finansdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli har Kungl. Maj:t slutligen hemställt, att en i posten för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. ingående utgiftspost å högst 1,000 kronor för extra befattningshavare, tillfällig personal, renskrivning, övertidsersättningar m. m. måtte höjas med 2,000 kronor till 3,000 kronor. Häremot har utskottet intet att erinra. Då emellertid denna anslagshöjning synes böra avse hela budgetåret 1928—1929, hemställer utskottet, att motsvarande höjning måtte göras i anslaget till nämnda departement.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet och herr Schlyters motion (I:312) samt med avslag å herr Bomans motion (I:307), i vad däri anförda synpunkter icke sammanfalla med utskottets förslag till ändrad organisation av regeringsrätten,

A) *dels* godkänna följande ordinarie stat för regeringsrätten att tillämpas från och med den 1 januari 1929:

S t a t.

1 regeringsråd	kronor	21,000:—
10 »	»	210,000:—
Avlöningar till övriga ordinarie befattningshavare, förslagsanslag	»	6,500:—
Summa förslagsanslag kronor		237,500:—

dels ock för budgetåret 1928—1929 höja det i riksstaten uppförda *ordinarie* förslagsanslaget till regeringsrätten från dess nuvarande belopp

	kronor	153,500:—
med 42,000 kronor till	»	195,500:—

B) i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i statsverkspropositionen, femte huvudtiteln, punkt 1,

dels godkänna följande förslag till ordinarie avlöningsstat för socialdepartementet att tillämpas från och med budgetåret 1928—1929:

Ordinarie avlöningsstat:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 175,200:—
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsanslag	» 45,200:—
Ersättning till sakkunniga biträden åt statens inspektör för fattigvård och barnavård	» 6,000:—
	<hr/>
	Summa kronor 226,400:—

dels ock höja det *ordinarie* förslagsanslaget till departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, nu 232,000 kronor, med 13,500 kronor till kronor 245,500:—

C) *dels* med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 209 uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till kommunikationsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli med oförändrat belopp kronor 177,000:—

D) *dels* godkänna följande stater för finansdepartementet att tillämpas från och med den 1 juli 1928:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 174,800:—
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsanslag	» 35,500:—
Avlönande av två extra föredragande hos regeringsrätten, förslagsanslag	» 19,100:—
	<hr/>
	Förslagsanslag kronor 229,400:—

B. Övergångsstat.

Avlöningar, förslagsanslag kronor 500:—

dels ock höja det *ordinarie* förslagsanslaget till departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli
 nu kronor 227,900:—
 med » 2,000:—
 till » 229,900:—

E) *dels* till bestridande under tiden den 1 januari—den 30 juni 1929 av kostnaderna inom kommunikationsdepartementet för ökad föredragning i regeringsrätten under sjätte huvudtiteln anvisa ett *extra* anslag å 6,750 kronor,

F) *dels* till bestridande under tiden den 1 januari—den 30 juni 1929 av kostnaderna inom finansdepartementet för ökad föredragning i regeringsrätten under sjunde huvudtiteln anvisa ett *extra* anslag å 26,000 kronor,

G) *dels* till bestridande under tiden den 1 januari—den 30 juni 1929 av kostnaderna inom ecklesiastikdepartementet för ökad föredragning i regeringsrätten under åttonde huvudtiteln anvisa ett *extra* anslag å 3,500 kronor,

H) *dels ock* till bestridande under tiden den 1 januari—den 30 juni 1929 av kostnaderna inom handelsdepartementet för ökad föredragning i regeringsrätten under tionde huvudtiteln anvisa ett *extra* anslag å 3,500 kronor.

Stockholm den 21 maj 1928.

På sammansatta stats- och första lagutskottets vägnar:

VÄRNER RYDÉN.

Vid ärendets behandling och utlåtandets justering hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bissmark, Pålsson, Ernfors, Björck, Wagnsson* och *Gustafsson* i Benestad;

från andra kammaren: herrar *Rydén, Lindley, Jonsson* i Edsbäcken, *Strindlund, Järte* och *Christenson* i Södertälje.

Reservation

av herrar *Björck, Jansson* i Edsbäcken och *Strindlund*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Goda skäl hava enligt utskottets mening anförts för att vidtaga åtgärder för nedbringande av regeringsrättens arbetsbalans. Ur den rättssökande allmänhetens synpunkt måste det nämligen utgöra ett viktigt intresse att utan alltför stor tidsutdräkt uppnå avgörande i de mål, ofta av stor ekonomisk betydelse, som bringas under regeringsrättens prövning.

Då det gäller att bedöma på vilka vägar sagda syfte skall kunna ändamålsenligast uppnås, har utskottet emellertid icke kunnat undgå att hysa en viss tveksamhet. Det har nämligen velat förefalla utskottet som om redan genom viss omläggning av det inom regeringsrätten nu tillämpade arbetssättet, ett effektivare utnyttjande av tiden, samt den av Kungl. Maj:t nu föreslagna

åtgärden att befria regeringsrätten från handläggningen av vissa grupper av mål åtskilligt skulle kunna vinnas för uppnående av en snabbare rättskipning. Med hänsyn till den avsevärda balansen av oavgjorda mål, som enligt den verkställda utredningen föreligger, torde det emellertid få anses ådagalagt, att åtgärder av nu antydd innebörd icke ensamma förmå åstadkomma en bättre ordning. En åtgärd, som skulle vara ägnad att synnerligen kraftigt beskära tillströmningen av mål till regeringsrätten, vore givetvis införandet av vissa fullföljdsavgifter. Särskilt torde det kunna antagas, att beskattningens antal härigenom skulle starkt minskas. Att staten skulle uppställa krav på utbekommande av vissa avgifter för att tillåta prövning av det allmännas skatteanspråk eller för att täcka statens kostnader för prövningen, synes emellertid utskottet så föga tilltalande, att utskottet lika litet som departementschefen ansett sig böra förorda en dylik åtgärd. På sätt föredragande departementschefen framhållit, torde det därför få anses oundgängligt, att en ökning av regeringsrådets antal under de närmaste åren kommer till stånd. Vid övervägandet av frågan huru den sålunda nödvändig befunda förstärkningen ändamålsenligast skall åvägabringas, har utskottet icke kunnat biträda den av herr Schlyter avgivna motionen. Avgörande för detta utskottets ståndpunktstagande har varit, att vid en så betydande utökning av regeringsrätten, enligt vad föredragande departementschefen uttalat, »svårigheter måste antagas komma att möta att vid den tidpunkt, då balansen för dylik händelse skulle vara avslutad, omedelbart nedbringa antalet i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter så långt som till sex». (Proposition nr 232 sid. 27.) Skyldighet att avgå med pension inträder nämligen för regeringsrättens äldste ledamot först år 1933. Ett bifall till motionen skulle alltså med hög grad av sannolikhet under en följd av år medföra onödiga kostnader för statsverket. Därtill kommer, att sagda åtgärd som en konsekvens medför en betydande tillfällig utökning jämväl av Kungl. Maj:ts kansli. Även avvecklingen av de sålunda nyanställda arbetskrafterna måste givetvis vara förbunden med avsevärda svårigheter. I nu angivna avseenden innehar Kungl. Maj:ts förslag avgjort företräde.

I betraktande av nu berörda förhållanden synes den av Kungl. Maj:t föreslagna utökningen av antalet i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter med två intill utgången av budgetåret 1934—1935 erbjuda den ur olika synpunkter lämpligaste lösningen, och har utskottet därför funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i ämnet. Utskottet förutsätter emellertid härvid, att Kungl. Maj:t låter sig angeläget vara att genom ändamålsenliga dispositioner skapa garantier för att den förefintliga balansen verkligen är till fullo avarbetad senast vid utgången av budgetåret 1934—1935.

På skäl, som utskottet ovan framhållit, kan utskottet icke förorda den av herr Boman väckta motionen.

Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse av vissa paragrafer i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt har icke givit utskottet anledning till erinran. Ej heller har utskottet ansett sig böra ifrågasätta någon jämkning i Kungl. Maj:ts anslagsäskanden.

Utskottet har emellertid i detta sammanhang ansett det starkt kunna sättas i fråga, huruvida den organisationsform, regeringsrätten vid sin tillkomst erhöi, och de former för regeringsrättens arbete, som därvid fastslogos eller sedermera inom densamma vunnit tillämpning, verkligen varit i alla hänseenden ändamålsenliga. Enligt § 22 regeringsformen prövas och avgöras mål i regeringsrätten av fem ledamöter; så ock av fyra, där tre av dem äro ense om slutet. Åt regeringsrättens arbete har, särskilt vad de smärre och enklare målen beträffar, härigenom förlänats en tyngd, som knappast synes vara till fromma för ernående av ett snabbt och effektivt arbetsresultat. En ändring av reglerna för regeringsrättens domförhet därhän, att regeringsrätten i allmänhet bleve domför med ett mindre antal ledamöter än vad för närvarande är fallet, borde enligt utskottets mening kunna genomföras utan risk för rätts-säkerheten på detta område. Det synes utskottet vidare kunna sättas i fråga, huruvida icke, därest regeringsrätten organiserades i närmare anslutning till Kungl. Maj:ts kansli, en avsevärd förenkling skulle vara möjlig beträffande såväl föredragningen inom regeringsrätten som själva regeringsrättens arbets-sätt. Att nu närmare fatta ståndpunkt till dessa olika spörsmål låter sig emel-lertid knappast göra utan en föregående utredning, i vilken frågan om rege-ringsrättens organisation upptages till behandling i hela dess vidd. Härtill kommer, att en reform på detta område, på sätt ovan antytts, förutsätter en ändring i grundlagen. Till följd härav torde någon mera genomgripande för-ändring i regeringsrättens nuvarande organisation och arbetssätt icke vara möjlig förrän tidigast under år 1933.

Då det med hänsyn till de provisoriska åtgärder, vilka utskottet i det föl-jande ärnar föreslå, synes vara av särskild betydelse, att denna fråga i god tid före provisorietidens utgång underställes riksdagens prövning, föreslår ut-skottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en allsidig utredning rörande regeringsrättens or-ganisation och arbetssätt, samt att denna utredning måtte föreligga i så god tid, att de förslag i ämnet, vartill utredningen må giva anledning, kunna före-läggas senast 1931 års riksdag.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte

dcls med avslag å herr Schlyters motioner (I: 311 och 312) samt herr Bomans motion (I: 307) bifalla Kungl. Maj:ts propositioner, nr 232 med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2 och 3 §§ i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, nr 233 angående anslag till regeringsrätten, statsverkspropositionen, femte huvudtiteln, punkt 1, angående anslag till socialdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, nr 209 angående anslag till kommunikationsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli samt nr 234 angående anslag till finansdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli,

dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en allsidig utredning rörande regeringsrättens organisation och arbetssätt, vilken utredning bör föreligga i så god tid, att de förslag i ämnet, vartill utredningen må giva anledning, kunna föreläggas senast 1931 års riksdag.
